

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

**Кваліфікаційна робота бакалавра
на тему:**

«РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ»

Виконав: здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти, Т1-B21 групи
спеціальності: 242 Туризм
за ОПП «Туризм»
денної форми навчання
Роман АНТИМЕНЮК

Науковий керівник:
кандидат географічних наук, старший
викладач кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи
Інна КОВТУНИК

Рецензент:

Кам'янець-Подільський
2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	7
1.1. Сутність та класифікація туристичних ресурсів регіону.....	7
1.2. Особливості туристичної привабливості Карпат.....	13
1.3. Історичні етапи розвитку туризму в Карпатах.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	21
2.1. Туристичний потенціал Карпатського регіону до повномасштабної війни.....	21
2.2. Вплив воєнних дій на туристичну галузь Карпат.....	25
2.3. Нові тенденції у туристичних практиках: внутрішній, зелений та етнотуризм.....	29
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КАРПАТАХ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВОЄННИХ ДІЙ.....	34
3.1. Основні виклики та проблеми відновлення туристичної галузі.....	34
3.2. Можливості для розвитку: роль громади, бізнесу та влади.....	40
3.3. Стратегічні напрямки сталого розвитку туризму в Карпатському регіоні.....	49
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми. Карпатський регіон є одним із найпривабливіших туристичних напрямків України завдяки унікальному поєднанню природних ресурсів, етнокультурної спадщини та сприятливих кліматичних умов. Розвиток туризму в цьому регіоні має велике значення для соціально-економічного зростання територій, створення робочих місць, підтримки місцевого бізнесу та збереження культурних традицій. У сучасних умовах зростання популярності внутрішнього туризму Карпати відіграють важливу роль у задоволенні туристичних потреб українців.

В умовах воєнного стану, коли закордонні подорожі стали менш доступними, а безпека набуває особливого значення, Карпатський регіон отримав новий імпульс до розвитку. Попит на екологічно безпечні та культурно насичені туристичні маршрути зростає, що відкриває нові можливості для регіонального туризму. Разом із тим, виникає потреба у вдосконаленні інфраструктури, адаптації послуг до нових умов, розширенні форм туризму (зокрема, еко-, етно-, активного туризму), а також у формуванні стратегії сталого розвитку галузі.

Дослідження розвитку туризму в Карпатах є надзвичайно актуальним з огляду на потребу у відновленні економіки регіону та зміцненні національного туристичного потенціалу. Вивчення сучасного стану, тенденцій та перспектив цієї галузі дозволяє визначити ефективні підходи до її підтримки, адаптації до кризових умов і формування стратегії відновлення після війни. Саме тому дана тема є актуальною як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота бакалавра виконана у контексті тематики, яку розробляє кафедра туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Мета роботи – дослідити сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі Карпатського регіону України в умовах воєнного стану, а також обґрунтування напрямів її подальшого відновлення та сталого зростання.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні підходи до розвитку туризму та класифікації туристичних ресурсів у регіональному контексті;
- визначити основні природні, культурні та соціально-економічні чинники, що формують туристичний потенціал Карпатського регіону;
- дослідити вплив повномасштабної війни на туристичну сферу Карпат, виявити ключові проблеми та виклики;
- розглянути нові тенденції в розвитку туризму, зокрема внутрішній, екологічний, етнографічний та воєнний туризм;
- оцінити роль місцевих громад, державних програм і приватного бізнесу у підтримці туристичної діяльності в регіоні;
- запропонувати рекомендації щодо перспективних напрямів розвитку туризму в Карпатському регіоні в післявоєнний період.

Об'єкт даного дослідження – процес розвитку туристичної галузі в регіональному контексті, зокрема в умовах соціально-економічних та воєнних викликів.

Предмет дослідження – сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в Карпатському регіоні України з урахуванням впливу зовнішніх кризових факторів.

Методи та методологія дослідження. У процесі написання було використано низку загальнонаукових методів пізнання, що дозволили всебічно розкрити досліджувану тему. Зокрема, застосовано методи аналізу і синтезу для вивчення теоретичних засад розвитку туризму та опрацювання інформаційних джерел, що стосуються стану і тенденцій у туристичній сфері. Системний підхід дав змогу розглядати туристичну галузь Карпатського

регіону як цілісну систему з внутрішніми зв'язками та зовнішніми впливами. Для оцінки динаміки туристичних потоків, а також економічних показників, пов'язаних із функціонуванням туристичного сектору, використовувався статистичний аналіз. Порівняльний метод застосовано з метою зіставлення досвіду окремих регіонів України та інших країн у сфері туризму, особливо в умовах кризових явищ, які впливають на галузь. Також у роботі використано метод прогнозування, що дозволив окреслити потенційні перспективи розвитку туризму в Карпатському регіоні з урахуванням наявних ресурсів, сучасних викликів і тенденцій. Такий комплекс методів забезпечив глибоке, структуроване й обґрунтоване дослідження проблематики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх застосування в діяльності органів місцевого самоврядування, регіональних туристичних організацій та підприємців для розробки стратегій розвитку туризму в Карпатському регіоні, зокрема в умовах воєнного стану та у післявоєнний період. Запропоновані у роботі напрями відновлення та стимулювання туристичної діяльності сприятимуть підвищенню ефективності управління туристичними ресурсами, активізації внутрішнього туризму та зростанню туристичної привабливості регіону. Крім того, окремі положення та аналітичні матеріали дослідження можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти під час вивчення дисциплін, що стосуються туризму, регіональної економіки, географії та сталого розвитку.:

Елементи наукової новизни роботи полягають у тому, що вперше в контексті сучасних умов воєнного стану проаналізовано особливості функціонування туристичної галузі Карпатського регіону з урахуванням нових соціально-економічних викликів та загроз. У дослідженні виявлено та систематизовано ключові тенденції трансформації туристичних потоків, зокрема посилення інтересу до внутрішнього, екологічного та етнотуризму як альтернативи традиційним видам туризму. Запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення регіональної туристичної політики, спрямованої на адаптацію до кризових умов і забезпечення сталого розвитку

туризму в післявоєнний період. Крім того, обґрунтовано важливість інтеграції місцевих громад, державних структур і приватного сектору у процеси відновлення та просування туристичного потенціалу Карпатського регіону.

Апробація результатів дослідження здійсненна шляхом обговорення її основних положень на попередньому захисті на кафедрі туризму та готельно-ресторанної справи, а також через виголошення її окремих положень на студентській науковій конференції навесні 2025 р.

Публікації. Окремі тези та напрацювання дипломної роботи були сформульовані у статті «Розвиток туризму в Карпатському регіоні: сучасні тенденції та перспективи», поданій до друку за матеріалами зазначеної вище конференції.

Структура роботи визначена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 57 сторінках. Загальний обсяг роботи – 64 сторінки. Список використаних джерел налічує 53 позиції.

ВИСНОВКИ

Карпатський регіон України посідає провідне місце серед туристичних макрорегіонів завдяки унікальному поєднанню природних ресурсів, історико-культурної спадщини та етнографічного різноманіття. Його природні багатства – гірські ландшафти, ліси, мінеральні джерела, термальні води – поєднуються з автентичною культурою місцевих етнічних груп (гуцулів, бойків, лемків), що створює потужну основу для розвитку різних форм туризму. Історичні передумови розвитку туризму, які сягають ще ХІХ століття, сформували регіон як один із перших рекреаційних центрів в Україні, що й донині зберігає свою привабливість.

У контексті сучасних викликів, спричинених повномасштабною війною, туристична галузь Карпат зазнала суттєвих змін, однак не втратила своєї життєздатності. Навпаки, регіон став безпечною альтернативою для відпочинку, що стимулювало розвиток внутрішнього туризму, зокрема гірського, зеленого, етнографічного та оздоровчого. Попри загальнодержавну кризу, Карпати зберегли потік туристів і навіть наростили його в певних напрямках. При цьому були виявлені нові виклики: зменшення іноземного турпотоку, логістичні труднощі, обмежене фінансування, низька платоспроможність частини населення. У відповідь на ці обставини туристичний бізнес переорієнтувався на більш гнучкі формати – короткострокові поїздки, бюджетні послуги, співпрацю з волонтерськими ініціативами, а також на обслуговування внутрішньо переміщених осіб.

Разом із цим у регіоні активно формуються нові туристичні практики, що відповідають умовам воєнного часу. Зростає популярність повільних подорожей («slow travel»), екотурів, локальних маршрутів і тематичних екскурсій до менш знаних, але автентичних локацій. Розвивається напрям самостійного і сімейного туризму, що забезпечує більшу мобільність, безпеку й адаптацію до обмежених фінансових можливостей туристів. Посилюється роль місцевих ініціатив, спрямованих на створення туристичних брендів,

організацію подієвих заходів, підвищення кваліфікації працівників галузі та створення якісного туристичного продукту.

Перспективи сталого розвитку туристичної галузі Карпат у післявоєнний період тісно пов'язані з вирішенням низки структурних проблем: нестачею комплексного регіонального бренду, недостатньою цифровізацією, обмеженістю інвестицій, інфраструктурною нерівномірністю. Однак уже сьогодні реалізуються ініціативи, які демонструють готовність регіону до змін: створення туристичних кластерів, запуск освітніх і цифрових проєктів, як-от «Travel Karpaty» чи «Цифрове село для туристів», розвиток маркетингових кампаній із залученням інфлюенсерів. Крім того, завдяки підтримці міжнародних донорів (USAID, GIZ, House of Europe) та державних структур (ДАРТ, місцеві ОВА), з'являються нові можливості для залучення інвестицій, просування туристичного продукту та підвищення рівня сервісу.

Стратегічно важливими напрямками розвитку є диверсифікація туристичних продуктів, розвиток цілорічного туризму, підтримка локального підприємництва, впровадження інновацій і цифрових рішень, орієнтованих на якісний і безпечний відпочинок. Акцент на екологічності, автентичності, технологічності та інтеграції місцевих громад у процеси управління туризмом створює основу для глибшої соціально-культурної трансформації регіону.

Отже, Карпатський регіон має усі необхідні ресурси, передумови й практичний досвід для того, щоб посісти лідируюче місце у сфері сталого туризму в Україні. Забезпечення ефективної взаємодії між державою, місцевим самоврядуванням, бізнесом, освітніми закладами та міжнародними партнерами є ключем до формування конкурентоспроможної, стійкої та привабливої туристичної екосистеми, здатної відігравати важливу роль у відбудові країни та зміцненні національної економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блог про туризм у Карпатах. Про Карпати. URL: <https://prokarpaty-tour.info/uk/category/articles-ukr/page/3/> (дата звернення: 22.03.2025).
2. Божко Л. Д., Холодок В. Д. Туризм: проблеми та перспективи розвитку під час війни. *Культура України*. 2022. № 77. С. 60-62. URL: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.077.07> (дата звернення: 14.02.2025).
3. Бойко В.О. Глемпінг – новий тренд індустрії гостинності. Економіка та управління підприємствами. 2021. № 8. С. 22–28. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/176/173> (дата звернення: 23.03.2025).
4. Бондаренко Л., Фірсов В. Інноваційні підходи в технології діяльності туристичних підприємств при формуванні конкурентоспроможного продукту: ризики та можливості. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-74> (дата звернення: 23.03.2025).
5. Бондаренко Л. А. Концептуальна модель конкурентного забезпечення туристичних регіонів України в післявоєнний період. *Вісник Національного технічного університету. Економічні науки*. Харків: НТУ «ХПІ». 2023. № 6. С. 84-88. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.6.84> (дата звернення: 11.03.2025).
6. Бондаренко Л. А. Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку територій України в умовах євроінтеграції: монографія / Л. А. Бондаренко, М-во освіти і науки України. Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро: «АРТО ПРИНТ», 2024. 242 с.
7. Вікенди для перезавантаження. Як змінилася специфіка відпочинку

- туристів в Україні через війну. Твоє місто. 2022. URL:
https://tvoemisto.tv/news/yak_zminylasya_spetsyfika_vidpochynku_vnu_trishnih_turystiv_v_ukraini_cherez_viyну_135095.html (дата звернення: 07.03.2025).
8. Войцеховський О. Попит відновлюється. Що відбувається з туризмом у Карпатах та як змінились ціни. РБК-Україна. URL:
<https://www.rbc.ua/rus/travel/popit-vidnovlyuetsya-shcho-vidbuetsya-turizmom-1720537902.html> (дата звернення: 21.02.2025).
 9. Воробей О. Подорожі Україною: складено топ туристичних напрямів у Карпатах. УНІАН. URL:
<https://www.unian.ua/tourism/news/podorozhi-ukrajinoyu-nazvano-top-4-turistichnih-napryamiv-u-karpatah-novini-11561761.html> (дата звернення: 16.03.2025).
 10. Все про відпочинок в Карпатах. *Turizm-karpaty.com.ua*. URL:
<https://turizm-karpaty.com.ua/> (дата звернення: 12.03.2025).
 11. Державна служба статистики України. URL:
<https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.03.2025).
 12. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.03.2025).
 13. Еко туризм в Карпатах. *Voevodyno. Resort*. URL:
<https://voevodyno.com/blog/eko-turyzm-v-karpatah/> (дата звернення: 14.01.2025).
 14. Зарубіна А., Онойко Ю., Щербатюк Н. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL:
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-32> (дата звернення: 28.03.2025).
 15. Зелений туризм в Карпатах. URL: <https://greentur.kosiv.info/> (дата звернення: 13.01.2025).

16. Зелений туризм в Карпатах. Захід. Курорт. URL: <https://zahidkurort.com.ua/uk/zeleniy-turizm/> (дата звернення: 19.03.2025).
17. Зелений туризм в Карпатах. Красна Поляна. URL: <https://krasna.com.ua/activity/zelenyj-turyzm> (дата звернення: 12.02.2025).
18. Зелений туризм в Україні: добірка сільських та етно садиб для відпочинку. *Dovkola*. URL: <https://dovkola.media/zelenyy-turyzm-v-ukraini-dobirka-sil-s-kykh-sadyb-dlia-vidpochynku/> (дата звернення: 20.03.2025).
19. Зелений туризм в Україні: кращі маршрути та ідеї для екотуризму. *ХерсОН*. URL: <https://khers-on.com/ua/blog/zeleniy-turizm-v-ukraine> (дата звернення: 13.01.2025).
20. Зелений туризм у Карпатах у 2024: особливості та переваги. *KORUNA*. URL: <https://koruna.ua/articles/zelenyj-turizm-v-karpatah-v-2019-osobennosti-i-preimushhestva/> (дата звернення: 15.03.2025).
21. Зелений туризм. *Rural Tourism. Com.Ua*. URL: <https://ruraltourism.com.ua/> (дата звернення: 15.01.2025).
22. Зелений туризм. Озеро Vita. URL: <https://ozerovita.com/poslugi/litnij-vidpochinok-v-karpatah-nedorogo-shukajte-kudi-p> (дата звернення: 23.03.2025).
23. Ільченко Т., Застрожнікова І. В. Роль аграрного підприємництва у розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37.
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1194> (дата звернення: 13.03.2025).
24. Карпати. UA. URL: <https://surl.li/ywxyhf> (дата звернення: 23.03.2025).
25. Куди не можна ходити в Карпатах? Перелік заборонених туристичних маршрутів. *Українська правда*. URL:

- <https://life.pravda.com.ua/society/yaki-populyarni-turistichni-marshruti-v-karpatah-opinilisya-pid-zaboronoyu-302651/> (дата звернення: 09.03.2025).
26. Леміш К., Бондаренко Л., Швачко В. Стратегічний розвиток сільських територіальних громад: роль зеленого туризму. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-22> (дата звернення: 13.01.2025).
 27. Луцький В. Активний туризм в Українських Карпатах, витoki становлення та історичний аспект. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2009. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2009_3_5 (дата звернення: 13.02.2025).
 28. Лущик М. В., Витрикуш П. М. Сучасні аспекти теоретичних досліджень туристичного ринку. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 67. С. 126-135.
 29. Мамчур О. Карпати замість моря: чому важливо розвивати туризм в Україні навіть під час війни. URL: <https://pravda.if.ua/karpaty-zamist-morya-chomu-vazhlyvo-rozvyvaty-turyzm-v-ukrayini-navit-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 03.03.2025).
 30. Матвійчук Л. Ю. Теоретичні основи типології та специфіки туристичних ресурсів. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 1(5). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/matvijchuk2.htm (дата звернення: 02.03.2025).
 31. Олійник В., Данілова О. Організація туризму: сільський зелений туризм світовий досвід та перспективи розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-30> (дата звернення: 14.03.2025).
 32. Паньків Н. Туристичне ресурсознавство. Львів: Український бестселер, 2011. 238 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Pankiv-N.-Turystychne-resursoznavstvo-2011->

- [book.pdf](#) (дата звернення: 11.03.2025).
33. Писарева І., Яловчина К. Сталий розвиток туризму в цифрову епоху: розвиток смарт-дестинацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5208> (дата звернення: 21.03.2025).
 34. Подорожі під час війни: де дозволено відпочивати і як безпечно організувати мандрівку. *Кременчуцька газета*. 2022. URL: <https://kg.ua/news/podorozhi-pid-chas-viyni-de-dozvoleno-vidpochivati-i-yak-bezpechno-organizuvati-mandrivku> (дата звернення: 21.03.2025).
 35. Початок туризму в Українських Карпатах. Це є Карпати, крихітко. URL: <https://kapnatu.blogspot.com/2017/10/1.html> (дата звернення: 24.03.2025).
 36. Рекреаційні зони в горах. *Стара правда: тут зупиняється час*. URL: <https://starapravda.com.ua/blog/karpatski-hvojni-lisy-czilyushhi-vlastyvosti/> (дата звернення: 01.03.2025).
 37. Савченко А. Час кризи та виходу на нові ринки – звіт 2022 року. URL: <https://joinup.ua/uk/news/chas-krizi-ta-vihodu-na-novi-rinki-zvit-2022-roku/> (дата звернення: 18.03.2025).
 38. Савченко О. Історична перспектива використання минулого для вивчення сучасного бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-17> (дата звернення: 05.01.2025).
 39. Савченко О. Історія розвитку туризму і його глобалізаційні процеси. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-18> (дата звернення: 06.01.2025).
 40. Самодай В. П., Левковська Ж. В. Характерні особливості туристичного потенціалу України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-30> (дата звернення: 19.03.2025).

41. Табенська О. Розвиток сільського зеленого туризму. *Економіка та суспільство*, 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-10> (дата звернення: 22.02.2025).
42. Тарасовський Ю. Куди і як подорожували українці під час війни. Join UP! показав результати й тенденції 2022 року. *Forbes*. 2022. URL: <https://forbes.ua/news/kudi-i-yak-podorozhuvali-ukraintsi-pid-chas-viyni-join-up-pokazav-rezultati-y-tendentsii-2022-roku-09022023-11629> (дата звернення: 11.03.2025).
43. Тури в Карпати. Молодіжний туризм. URL: <https://mtourism.com.ua/blog-ua/881-zahalna-informatsiya-pro-tury-v-karpaty-ua> (дата звернення: 02.03.2025).
44. Туристичні маршрути. URL: <https://guide.karpaty.ua/uk/categories/marshruty> (дата звернення: 10.01.2025).
45. Українські Карпати. Karpaty. Info. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/> (дата звернення: 15.03.2025).
46. Хромей Л. Топ-10 для відпочинку в Карпатах. Karpaty. Love. URL: <https://karpaty.love/blog/150-top-10-mists-dlja-vidpochynku-v-karpatah.html> (дата звернення: 14.03.2025).
47. Цікаві та корисні нотатки про Карпати. URL: <https://karpaty.love/blog/> (дата звернення: 14.02.2025).
48. Чому варто їхати саме в Карпати? Скита. URL: https://skyta.com.ua/news/CHomu_varto_xati_same_v_Karpati_.html (дата звернення: 18.03.2025).
49. Шеметуха В. На прикарпатські туристичні маршрути в області виділили 70 тисяч гривень. *Суспільне. Івано-Франківськ*. URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/53045-na-prikarpatски-turistici-marsruti-v-oblasti-vidilili-70-tis-grn/> (дата звернення: 12.03.2025).
50. Шум А. ТОП-10 найкращих гірськолижних курортів України. URL: <https://otpusktime.com/uk/krainy/girskolyzhni-kurorty-ukrayiny/> (дата

звернення: 04.02.2025).

51. Яким був туризм в Карпатах 100 років тому. *Post Impreza*. URL: <https://postimpreza.org/talsk/iakym-buv-turyzm-v-karpatakh-100-rokiv-tomu> (дата звернення: 06.02.2025).
52. Bilotta E., Bertacchini F., Gabriele L., Giglio S., Pantano P.S., Romita T. Industry 4.0 technologies in tourism education: Nurturing students to think with technology. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*. 2021. Vol. 29.
URL: <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2020.100275> (дата звернення: 12.01.2025).
53. Ecotourism and Sustainable Tourism Statistics 2024. Radical Storage.
URL: <https://travel.radicalstorage.com/ecotourism-statistics/> (дата звернення: 27.03.2025).